

НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ТА ЇХНЯ РЕАЛІЗАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Олена Горячук, Тетяна Висоцька

Львівський національний університет імені Івана Франка

(вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000)

Розглянуто етапи запровадження сучасних підходів і методів у викладанні італійської мови як іноземної на курсах у Центрі італійської мови і культури; окреслено основні принципи, що сприяють забезпеченню досягнення цілей викладання; запропоновано засоби навчання і визначено їхню роль у формуванні мовних, мовленнєвих навичок та знань позамовного характеру.

Ключові слова: італійська мова, метод, компетенція, мовлення, аудіювання, візуалізація, лінгвокраїнознавство, соціолінгвістика, комунікативне спрямування.

Європейський вектор політики України, спрямований на розширення партнерського співробітництва з іншими державами в економічній, політичній, культурній та науковій сферах, реформування вітчизняної системи вищої освіти з метою її наближення до загальноєвропейських стандартів (зокрема, приєднання України до Болонського процесу в 2005 р.) мають позитивний вплив і на зміну соціального контексту вивчення іноземних мов. Мові як засобу міжнаціонального спілкування призначається важлива роль у формуванні особистості, яка здатна налагоджувати контакти та досягати взаєморозуміння з представниками інших культур.

Однією з іноземних мов, яка користується найбільшим попитом щодо її вивчення, є італійська (четверте місце після англійської, іспанської, німецької). За словами відомого фахівця з методики викладання італійської мови як іноземної Марчелло Сільвестріні (Університет для іноземців у Перуджі), італійці найпізніше серед представників інших європейських націй розпочали

розробки і видання методичних посібників у галузі теорії і практики викладання італійської мови як іноземної (лише у 80-х роках минулого століття). Проте це не завадило їм незабаром стати лідерами у створенні власних оригінальних методик.

Для поширення італійської мови у світі діє понад 90 інституцій. В Україні – це Італійський Інститут Культури у Києві, Італійський Культурний Центр в Одесі, Італійський Культурний Центр у Маріуполі.

У Львові італійську мову як другу і третю іноземну вивчають студенти Львівського національного університету ім. Івана Франка, Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, Українського Католицького Університету, а також Львівського інституту економіки і туризму.

Одним із перших закладів освіти в Галичині, де запроваджено вивчення італійської мови, був Львівський національний університет. Як зазначає Р. Помірко, „наприкінці ХІХ ст., а саме у 1897 р., у Львівському університеті започаткувала свою роботу кафедра романської філології. Її відкриттю передувало викладання низки фахових і факультативних романських мов. До перших належали французька, італійська, іспанська мови та літератури. [...] Інтерес до італійської мови та італійської цивілізації підсилювався не лише католицькою релігією, а й величчю Данте, Петрарки, Боккаччо, Мікеланджело, Леонардо да Вінчі. Доречно нагадати також, що фундатор кафедри романської філології у Львові (1897) Едвард Порембович був видатним дантологом. [...] За висловом його сучасників, ця пристрасть визначала теми не лише його наукових праць, перекладів, а й керованих ним семінарів, власних поетичних творів і публічних лекцій для аматорів італійської словесності і живопису” [4, с. 3 – 4].

Викладання італійської мови в Університеті, що має давні традиції, тривало до початку Другої світової війни. Однак у післявоєнний період італійська мова як дисципліна зникла з університетських навчальних планів. І лише у 1997 р. студенти знову отримали можливість вивчати її – з цією метою в Університеті відкрито *Центр італійської мови і культури* (далі *Центр*).

Викладання італійської мови у *Центрі* розпочалося з організації мовних курсів. Завдання, передусім, полягало у створенні методичного підґрунтя, а саме – у виробленні відповідних навчальних програм. Зміст курсів, їх структура і прийоми викладання, відповідно до сучасної концепції іншомовної освіти, націлені на оволодіння мовною і мовленнєвою компетенцією, а також на засвоєння позамовної інформації, необхідної для ведення діалогу з представниками іншої культури, оскільки, як зазначає Ф. Бацевич, володіння лише мовним кодом, його засобами не дають змоги людині спілкуватися повноцінно – для ефективної комунікації необхідні також знання національно-культурних особливостей країни [1, с. 124].

Викладання будь-якої іноземної мови налічує певні етапи і підкоряється певним закономірностям. Перша програма „Курсу італійської мови”, запровадженого у *Центрі*, базувалася здебільшого на одному з найпоширеніших методів „старої школи”, а саме *граматико-перекладному*. Робота полягала у вивченні граматичних правил, написанні творчих робіт, у складанні діалогів, у засвоєнні вокабулярю, читанні і перекладанні текстів тощо [5, с. 131]. Проте результати використання такого підходу не давали бажаних результатів: студенти, навіть вивчивши граматичні правила і маючи певний лексичний запас, не були здатні використовувати мовні структури, спонтанно і природно інтегруватися у комунікативні ситуації, креативно діяти у нових ситуаціях без підготовки.

Для розробки програми наступного навчального курсу довелося активніше застосовувати інші методики, більше послуговуватися досвідом колег з італійських мовних шкіл і передусім університетів міста Перуджа та Сієна, які спеціалізуються на викладанні італійської мови як іноземної. Обраний *метод послідовного чергування циклів* побудовано на використанні почергово усного спілкування та на засвоєнні мовного матеріалу. Він передбачає тестування, імпровізовані види гри, проблемні ситуації у грі, аудіювання, ознайомлення студентів з окремими аспектами культури Італії тощо. З перших занять подача граматичного матеріалу поєднується з імпліцитним ознайомленням із позамовною інформацією. Використання

різнопланових прийомів допомагає зацікавити студента, уникнути монотонності у навчальному процесі [3, с. 6].

Активного застосування набули такі відомі методи як аудіолінгвальний та аудіовізуальний, в основу яких покладено навчання фонетичним і граматичним особливостям мови, культурологічної інформації шляхом аудіювання та візуалізації за допомогою впровадження сучасних мовних технологій.

Зазначимо, що яскравим прикладом мультимедійних курсів із використанням відео- та аудіоматеріалів слугують підручники “In italiano” [6], “Bravissimo!” [8], “Progetto italiano” [9]. Карла Вергаро говорить про переваги інтегрування у навчання комп’ютерних та відеотехнологій. Мультимедійні засоби дають змогу студентові обирати інформацію, яка йому найбільше до вподоби, а також спосіб передачі цієї інформації (аудіо, відео чи текст) [5, с. 308].

Чималий внесок у методику викладання іноземних мов здійснено завдяки змінам в області психології. Наприклад, у шістдесятих роках минулого століття з’явився *метод сугестопедії*, автором якого є болгарський медик і психотерапевт Г. Лозанов. І сьогодні цей метод має своїх прихильників серед викладачів іноземних мов, зокрема, італійської. Його рекомендують застосовувати автори серії підручників “Volare” [11]. Йдеться про те, що на занятті викладачеві відводиться важлива роль: створення у групі атмосфери співпраці і довіри, спокійної та невимушеної, аби студенти могли брати активну участь під час лекції, без страху зробити помилку, без психологічного тиску чи напруження [6, с. 88]. У таких підручниках пропонують у невимушеній атмосфері під музичний супровід (“Volare!” [11]) слухати тексти, діалоги або переказувати хором уривки з текстів, наслідуючи інтонацію (“In italiano” [6]).

Автори та укладачі сучасних граматик італійської мови як іноземної (Катерін Катерінов, Анджело К’юк’ю, Марчелло Сільвестріні, Марія Клотільде та ін.) пропонують застосовувати один із найпоширеніших сьогодні методів – *лінгвосоціокультурний*, що в кінцевому підсумку передбачає оволодіння італомовною технікою і забезпечує наявність знань про національно-культурні

особливості країни. Цей метод пов'язаний із мовною і міжкультурною компетенціями (*la competenza culturale*). Остання базується на таких дисциплінах як лінгвістика, педагогіка, соціологія, антропологія та етнографія, і передбачає три аспекти: афективний (здатність бачити/сприймати світ очима іншої людини), когнітивний (інформація охоплює ті сфери, які належать до дисципліни „країнознавство”), біхевіоральний (здатність висловлюватися та вміння слухати іншого) [5, с. 211]. Студенти повинні розуміти, що мова, яку вони вивчають, є вираженням сутності культури, яка чітко відрізняється від їхньої національної. Отож одним із важливих завдань викладача є запобігання неправильному тлумаченню у міжкультурних мовних ситуаціях (*malintesi in situazioni interculturali*), коли розмова стосується понять конкретних (діти, дім, домашні улюбленці тощо), абстрактних (розваги, свобода тощо), судження, оцінки (гарний, неввічливий, дивакуватий), або під час участі у мовленнєвому акті (“atto linguistico”): стверджувати, припускати, обіцяти тощо. Окремі італійські слова чи вирази, які, на перший погляд, легко зрозуміти, під час „живого” спілкування можуть спричинити непорозуміння між співрозмовниками через недостатнє розуміння конотаційного значення, яке накладається на основне значення мовної одиниці. Проаналізуймо італійський вираз: „Prendiamo un caffè!”. Для українця пропозиція „Вип'ємо кави!”, крім прямого, може нести додаткове значення і слугувати запрошенням не стільки до самого процесу випити разом каву, як до довгої неквапливої розмови. Для італійця ж цей вираз не містить іншого конотативного відтінку.

Отже, оволодіння іноземною мовою передбачає передусім готовність до ведення „діалогу культур”.

Лінгвосоціокультурний метод налічує і комунікативний напрям (*approccio comunicativo*). Комунікативне спрямування навчання іноземній мові базується на двох важливих прийомах: комплексному (інтегрованому) та мотивованому. Цей підхід, на відміну від інших методів (граматико-перекладного, аудіо-лінгвального, аудіовізуального тощо), дає змогу оптимально залучати студента до спілкування іноземною мовою у різних видах діяльності, що сприяє розвитку його комунікативних здібностей.

У побудові навчального процесу на курсах у *Центрі* головну роль відводимо принципу комунікативного спрямування, що забезпечує таку організацію навчання, яка веде до належного рівня практичного володіння іноземною мовою в усній і письмовій формах. Відповідно, у складанні навчальних програм ми зосередили увагу на таких змістових лініях, як:

- *мовна змістова лінія* (мовна компетенція), яка забезпечує засвоєння системних знань про мову, включає лексичні, фонетико-фонологічні, граматичні знання, і допомагає у виробленні у студентів відповідних навичок для спілкування і самовираження.
- *мовленнєва змістова лінія* (комунікативна компетенція), що передбачає формування, закріплення та удосконалення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, читанні, мовленні, письмі.
- *соціокультурна змістова лінія*, яка слугує засобом розширення лінгвокраєзнавчих і країнознавчих знань; вона передбачає соціолінгвістичну компетенцію як здатність використовувати та перетворювати мовні форми відповідно до ситуації (необхідний комплекс знань про семантичні особливості слів, текстів, ідіоматичних одиниць залежно від стилю і характеру спілкування).

Принципи та методи визначають засоби викладання, за допомогою яких можна забезпечити оволодіння тією чи іншою функцією мови. Підбір навчального матеріалу спрямовано на формування усіх трьох змістових ліній, зазначених вище. Наприклад, на початковому етапі у навчанні італійської мови ми використовуємо творчі завдання (складання діалогів, коротких повідомлень на задану тему тощо), організуємо роботу у парах, індивідуально, всією групою. Усе це сприяє формуванню мовленнєвих навичок, умінню правильно використовувати набуті знання у різних конкретних умовах спілкування [5, с. 132]; застосовуємо вікторини, тести, що ознайомлюють студента з позамовною інформацією і безпосередньо залучають його до акту комунікації. Сюзанна Ноккі, автор підручника „Grammatica pratica della lingua italiana” [10], вважає, що вивчення італійської мови для студентів-іноземців у тісному зв'язку з

культурою є найефективнішим підходом, оскільки формує у студентів знання з прикладної лінгвістики, яку безпосередньо застосовують у спілкуванні.

З метою навчання соціокультурного компонента використовуємо матеріали автентичного походження країнознавчого характеру (в окремих випадках адаптуємо їх). Пропонуємо також уривки з текстів, газетні, журнальні статті, аудіозаписи або записи радіо- чи телепередач. Застосовуємо основні мовленнєві моделі, найбільш загальнозживані у повсякденному житті – усе це стимулює роботу студента, знайомить його вербально і наочно з конкретними соціальними умовами спілкування, зі *“stile di vita all’italiana”* («італійським стилем життя») та з реаліями країни [7, с. 9].

Для формування мовленнєвої компетенції і збільшення лексичного багажу пропонуємо диференціювати навчальний матеріал тематично (“В автобусі”, “На пошті”, “У готелі”, „У магазині” та ін.), що дозволяє стимулювати інтеракційну, перцептивну функції іншомовного мовлення і водночас спрощує подачу нового лексичного матеріалу. Зауважимо, що студент краще сприйматиме і запам’ятовуватиме нові слова, якщо вони супроводжуватимуться прикладами у реченні чи в тексті [2, с. 124]. Окрім того, щоб уникнути комунікації рідною мовою під час презентації нового лексичного матеріалу, бажано вживати: *метод опису*, що „веде до найбільш усвідомленого засвоєння лексики, її збереження і відтворення”; *метод здогадування за контекстом*, що сприяє збагаченню словникового потенціалу, збільшує можливості іншомовної мовленнєвої діяльності слухачів [5, с. 124 – 125]. Отже, комплексний підхід з використанням різних прийомів навчання „підштовхуватиме” студента до більш активної самостійної праці у застосуванні засобів іноземної мови.

Важливу роль у викладанні іноземних мов відіграє залучення до навчального процесу викладача – носія мови. З 2004 р. у *Центрі* діє лекторат з італійської мови. З досвіду ми знаємо, наскільки важливим є безпосереднє спілкування між студентами і лектором, передусім під час вироблення у них артикуляційних навичок, правильної інтонації, а також для розкриття семантичних особливостей слів, ідіоматичних одиниць, пояснення позамовних фактів, ознайомлення з культурою і національними традиціями тощо. Така

співпраця сприяє підвищенню мотивації студентів до вивчення мови і позитивно впливає на методичну роботу. За участі лектора ми проводимо спільні семінари для викладачів італійської мови вищих навчальних закладів Львова, консультації, обговорюємо складні питання з граматики, лексики тощо та способи їхньої презентації студентам.

Усі перелічені вище компоненти доволі взаємозв'язані, узгоджуються одне з одним, сприяють зацікавленню студентів та досягненню ними якнайкращих результатів. Вибір тем, ситуацій і країнознавчої інформації має здійснюватися за певними критеріями: актуальність, різноманітність, інтелектуальна привабливість.

Для реалізації навчального процесу ми рекомендуємо викладачам італійської мови уже з перших занять використовувати італійську мову для пояснення матеріалу й у спілкуванні зі студентами, адаптуючи її до рівня їхніх знань; застосовувати прийоми, які активізують участь кожного студента у ході заняття; використовувати завдання комунікативного характеру, уникати багатослівних пояснень і перекладу там, де у цьому немає такої необхідності; привчати студентів до самостійної роботи (користування словником, додаткове читання позамовної інформації, перегляд фільмів мовою оригіналу, інформативних передач); використовувати різні режими праці (робота у групах, у парах тощо); використовувати аудіо та відеоматеріали.

У статті ми не намагалися виявити чи окреслити *єдиний метод* навчання італійської мови, який би відповідав усім ситуаціям у викладанні і задовольняв усі вимоги і потреби чи особисті мотивації (бізнес, туризм, музичне, медичне спрямування тощо) тих, хто вивчає мову. Як справедливо зауважив Карло Серра Борнето: „[...] метод є щось більше, ніж техніка чи стратегія викладання, оскільки має відношення до теорії навчання” [5, с. 18]. Метод – це своєрідний „путівник”, і кожен викладач може самостійно обирати такі методи і прийоми навчання, які, на його думку, є оптимальними і результативними для досягнення студентами певного рівня володіння італійською мовою.

1. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики. – К.: Академія, 2004. – 342 с.
2. *Ветохов О.* Психологічні умови успішного навчання лексики іноземної мови // Іноземні мови у навчальних закладах. – 2004. - № 3. – С. 124.
3. *Крючков Г.* Гуманістичний підхід у навчанні іноземній мові. //Іноземна мова у навчальних закладах. – 2003. - № 1. – С. 6.
4. *Помірко Р.* З історії викладання романських мов і романістичних досліджень у Львівському університеті // Вісник Львів. ун-ту. Серія Іноземні мови. – 2000. – Вип.8. – С. 3–11.
5. *C'era una volta il metodo. Tendenze attuali nella didattica delle lingue straniere.* / A cura di Carlo Serra Borneto. – Roma: Carocci editore, 2006. – 329 p.
6. *Chichiù A., Minciarelli F., Silvestrini M.* In italiano. Grammatica italiana per stranieri. Corso multimediale di lingua e civiltà a livello elementare e avanzato. – Perugia: Edizioni Guerra, 1990. – 556 p.
7. *Italia 2000.* Corso multimediale di lingua e cultura italiana. – Milano: Giunti multimedia, 1999. – P. 7–13
8. *Katerinov K., Clotilde M., Katerinov B.* Bravissimo! Corso multimediale di lingua e civiltà italiana per stranieri. – Edizioni Scolastiche Bruno Mondadori, 1999. – 350 p.
9. *Marin T., Magnelli S.* Nuovo progetto italiano 1. Corso multimediale di lingua e civiltà italiana. – Roma: Edilingua, 2006. – 198 p.
10. *Nocchi S.* Grammatica pratica della lingua italiana. – Firenze: ALMA Edizione, 2003. – 254 p.
11. *Volare.* Corso di italiano. Per la scuola media [Volume I]/ A cura di P. Catizone, C. Humphris, L. Micarelli, R. Luzi Catizone. – Roma, Merano: Edizioni Dilit - Alpha & Beta, 1997. – 159 p.

EDUCATIONAL STRATEGIES AND THEIR IMPLEMENTATION IN TEACHING ITALIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Olena Horyachuk, Tetyana Vysotska

The Ivan Franko National University in L'viv

(1, Universytets'ka St., L'viv, 79000)

The stages of introducing modern approaches and methods in teaching Italian as a foreign language at the courses in the Centre of Italian language and culture are considered. The major principles contributing to the achievement of teaching goals are highlighted. Teaching means are suggested and their role in developing language and speaking skills and extra linguistic knowledge is defined.

Key words: Italian language, methods, competence, speech, listening, visualization, linguistic country studies, sociolinguistic, communicative dimension.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ И ИХ РЕАЛИЗАЦИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ

ИТАЛЬЯНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

Елена Горячук, Татьяна Высоцкая

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

(ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000)

Рассмотрены этапы введения современных подходов и методов преподавания итальянского языка как иностранного на курсах в Центре итальянского языка и культуры; очерчены основные принципы, позволяющие обеспечить достижение целей преподавания; предложены средства обучения и обозначена их роль в формировании языковых, разговорных навыков и знаний внеязыкового характера.

Ключевые слова: итальянский язык, метод, компетенция, речь, аудирование, визуализация, лингвострановедение, социолингвистика, коммуникативная направленность.

Стаття надійшла до редколегії 25. 02. 2009

Прийнята до друку 09. 03. 2009